

BIZNES VA TADBIRKORLIK OLIY MAKTABI

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Biznes va tadbirkorlik oliy maktabi

**Нодавлат нотижорат
ташкилотларнинг
молиявий барқарорлиги
ва ресурслар
диверсификацияси**

Молиявий барқарорлик — асосий тушунча

Молиявий барқарорлик — молия тизими ёки корхонанинг иқтисодий шоклар ва кутилмаган хатарларга бардош бера олиш, ўз функцияларини тўхтатмай, барқарор ривожланишни давом эттириш қобилияти. Бу ҳолда маблағлар оқими мунтазам, харажатлар даромаддан ошмаслиги таъминланади ва тизимли инқирозлар эҳтимоли минимал бўлади.

1

Макродаражада (Давлат)

Молия муассасалари ва бозорларнинг шокларга бардош бериши, пул-кредит тизимининг узлуксиз ишлаши.

2

Микродаражада (Корхона/Шахс)

Даромадлар харажатлардан устун бўлиши, қарз юкининг бошқарилиши ва захира маблағлари мавжудлиги.

Давлат миқёсида молиявий барқарорлик омиллари

- Бюджет даромадлари ва харажатларининг мутаносиблиги;
- Давлат корхоналари, бюджет ташкилотлари, энергетика, телекоммуникация, транспорт-логистика ва банк тизимларининг барқарор ишлаши, ўз вазифаларини бажариши;
- Бюджет орқали ижтимоий мажбуриятларни ўз вақтида бажариш;
- Инфляция, кредит фоизлари ва валюта курсларини назорат қилиш;
- Геосиёсий таҳдидлар шароитида хом ашё ва валюта захираларини сақлаш.

Бу омиллар давлатнинг молиявий шокларга тайёрлиги ва жамиятга барқарор хизмат кўрсатиш қобилиятини белгилайди.

GO'VIERNNEMENT FINANCE
SOVERMUCT EEA TURESAABLITY
CORG SOY TNIR BIMNGS

Микроиқтисодий даражада — ННТлар ва корхоналар

Ишлаб чиқарувчи корхоналар ва ННТлар учун молиявий барқарорлик — ўз капитали, айланма маблағлари ва захираларнинг тўғри тақсимланиши орқали тўлов қобилиятини сақлаб, ташқи босимларга чидамли бўлишдир.

Ўз капитали

Барқарорликнинг асоси — ўз капитали улушининг юқорилиги.

Тўлов қобилияти

Қисқа ва узоқ муддатли мажбуриятларни ўз вақтида бажара олиш.

Захираларнинг етарлилиги

Узлуксиз ишлаб чиқариш учун айланма маблағлар мавжудлиги.

ННТ молиявий барқарорлигининг аҳамияти

Молиявий барқарорлик — ННТнинг миссиясини бажариш ва ижтимоий таъсирни кенгайтириш учун асосий шарт.

Мустақиллик

Бир манбага боғлиқликни камайтириш ташкилотга стратегик эркинлик беради.

Бардавомлик

Узлуксиз хизмат кўрсатиш ва лойиҳаларни амалга ошириш учун мустаҳкам пойдевор.

Ишонч

Донорлар, шериклар ва жамият олдида шаффофлик ва ҳисобдорликни оширади.

Молиявий барқарорликни баҳолаш кўрсаткичлари

- Автономия (Молиявий мустақиллик) коэффиценти: $\frac{\text{Ўз капитали}}{\text{Активлар}} > 0.5$;
- Қарз капиталининг концентрациялашуви коэффиценти: $\frac{\text{Қарз капитали}}{\text{Пассив}} < 0.5$;
- Қарз/Ўз маблағлар нисбати: $\frac{(\text{Ўз ва ташқи қарз})}{\text{Ўз капитали}} < 1$;
- Захира ва ҳаражатларнинг ўз капитали билан таъминланганлиги: $\frac{\text{Ўз айланма маблағлари}}{(\text{Захира} + \text{ҳаражат})} 0.1 < K < 1$;
- Ўз капталининг манёврлик коэффиценти: $\frac{\text{Ўз айланма маблағи}}{\text{Ўз капитали}} 0.2 < K < 0.5$.

Ушбу кўрсаткичлар ташкилотнинг молиявий соғломлигини ва шокларга бардавомлигини баҳолаш учун асосий индикаторлардир.

Нодавлат нотижорат ташкilotи — таъриф ва мақсад

ННТ — даромад олишни асосий мақсад қилмайдиган, олинган даромадларни иштирокчилари ўртасида тақсимламайдиган, жисмоний ва/ёки юридик шахслар томонидан ихтиёрий ташкил этилган ўзини ўзи бошқариш ташкilotи.

Мақсад

Ҳуқуқ ва манфаатларни ҳимоя қилиш,
ижтимоий, маданий ва
маърифий лойиҳаларни
амалга ошириш.

Ташкил этиш шакллари

Жамоат бирлашмаси,
жамоат фонди, муассаса
каби шакллар.

Мол-мулкни шакллантириш манбалари

Асосий манбалар:

- Кириш ва аъзолик бадаллари;
- Бюджет маблағлари;
- Муассислар ва қатнашчилардан тушумлар;
- Халқаро ёки чет эл маблағлари ва грантлар; лойиҳалар
- Ихтиёрий мулкӣ бадаллар ва хайриялар;
- Тадбиркорлик фаолиятдан олинган даромадлар (устав мақсадлари учун).

Барқарорсизлик камайтириш
учун амалий қадамлар:

- Бир манбага боғлиқликни камайтириш ва диверсификациялаш;
- Даромад тушумлари ва ҳаражат муддатларини мослаштириш;
- Резерв жамғармалар ташкил этиш (операциявий 3–6 ойлик захира);
- Шаффофлик ва ҳисоботдорлик

FUNDIT BIRI OPOG'ONICE!

Ресурсларни диверсификация қилиш: нима учун муҳим?

Асосий муаммо

Грантлар: вақтинчалик, шартларга боғлиқ, ҳисобот юкламаси кўп

Давлат маблағлари: бюрократия, сиёсий хавфлар, кечиктиришлар

Аъзолик бадаллари: чекланган ҳажм, аъзо сонига боғлиқ

⚠ Бир манбага 70% дан ортиқ боғлиқлик — молиявий заифлик белгиси.

Диверсификация — хавфларни тақсимлаш ва ташкилотнинг молиявий чидамлилигини ошириш стратегиясидир.

Хавфни камайтириш

Бир манба йўқолганда ҳам фаолият узлуксиз давом этади.

Шерикликни мустаҳкамлаш

Хилма-хил донорлар ва шериклар билан муносабатлар мустаҳкамланади.

Ўсиш имконияти

Янги манбалар ташкилот кўламини кенгайтириш учун имкон беради.

Мослашувчанлик

Ўзгараётган шароитларга тезроқ жавоб бериш қобилияти ошади.

Амалиётга йўналтирилган тавсиялар

01 1. Молиявий мониторинг

Ҳар чорақда кўрсаткичлар мониторинги — даромадлар ва ҳаражатлар оқими, прогнози.

03

3. Шаффофлик

Аъзолар, муассислар, давлат органларига ҳисоботдорлик, маълумотлар очиқлиги

02

2. Диверсификация стратегияси

Даромадларни 3+ манбага тақсимлаш: аъзолик, грант, хизматлар.

04

4. Заҳира

Операциявий 3–6 ойлик заҳира жамғариш

Ижтимоий тадбиркорлик ва даромад келтирувчи фаолият

Даромад манбалари

→ **Хизматлар сотиш**

Ўқитиш, маслаҳат бериш ёки техник хизматлар кўрсатиш орқали даромад топиш.

→ **Маҳсулот ишлаб чиқариш**

Ижтимоий мақсадли маҳсулотлар — масалан, ҳунармандчилик ёки экологик товарлар.

→ **Лицензиялаш**

Методология ёки брендни бошқа ташкилотларга лицензиялаш.

i Ижтимоий тадбиркорлик — миссиядан воз кечмасдан даромад топиш усули.

E'tiboringiz uchun rahmat!

Kontakt ma'lumotlari:

Email: info@gsbe.uz

Veb sayt: www.gsbe.uz

Adres: Mirobod tumani, Mirobod ko'chasi, 25
100060, Toshkent, O'zbekiston